

Maranathakerk Den Haag zondag 25 oktober 2020 uitleg en verkondiging

Gelezen: Deuteronomium 6, 1-9 en Mattheus 22: 34 -46

Lieve mensen, gemeente van Jezus Christus

Als je de hoofdstukken 21 en 22 van Mattheus achter elkaar leest, valt op hoe vaak Jezus met de farizeeërs, hogepriesters en oudsten e.a. in gesprek is. En hoezeer dat gesprek steeds feller en vijandiger wordt. Zij willen Jezus het zwijgen opleggen, mond dood maken, maar het omgekeerde gebeurt telkens weer. Ze blijven telkens achter met de mond vol tanden en hebben geen antwoord.

Jezus doet dat niet als een handig politicus door hen te overstemmen, te overschreeuwen of hun woorden te verdraaien, maar door te proberen open en eerlijk te antwoorden op hun vragen. Jezus heeft geen verborgen agenda. Hij spreekt hen van mens tot mens, van hart tot hart. Maar degenen die een gesprek met hem zoeken hebben wel een verborgen agenda. Ze willen helemaal geen gesprek met hem voeren. Ze willen hem op zijn antwoorden pakken, ja hem laten pakken door de overheid. Alles halen ze uit de kast en slepen ze erbij om hem maar in de val te lokken.

Zo wordt religie hier een bron van haat en fanatisme en vergiftigt het mensen met het gif van liefdeloosheid en genadeloosheid. Het wijst mensen niet een weg naar verzoening en vrede, een weg naar elkaar, maar het zet mensen tegen elkaar op en maakt mensen gewelddadig.

We zagen het deze week weer gebeuren in de moord - slachtpartij -op een Franse leraar, die zijn leerlingen heel concreet wilde leren wat vrijheid van meningsuiting inhoudt. Ja dat vrijheid van meningsuiting juist ruimte wil geven aan het gesprek over verschillen van mening en dat juist een dergelijk gesprek kan bijdragen aan respect voor elkaars mening /elkaarstandpunt en een betere verstandhouding tussen mensen. Dat vrijheid van meningsuiting, evenals verdraagzaamheid wezenlijk is voor een samenleving waarin mensen leven met verschillende religieuze, levensbeschouwelijke politieke en ethische opvattingen. In zo'n samenleving kun je alleen maar werkelijk samenleven als je elkaar niet ziet als vijanden, maar respecteert als mens.

Het is toch in en in triest dat waar religieuze verschillen en geschillen in het geding zijn, de strijd niet bepaald heiliger wordt. Integendeel. Je zag het in de jaren 90 in de Balkanconflicten, waar de verschillende geloven (Rooms Katholicisme. Oosterse Orthodoxie en Islam) de nationalistische strijd alleen maar erger maakte. WE zien het vandaag de dag vooral in het religieus gefundeerde Moslimterrorisme, maar ook in de fysieke en psychische terreur van christelijke anti-abortus activisten in Amerika, maar ook in Nederland.

En natuurlijk ook in de geschiedenis van het anti-semitisme, waaraan vooral de christelijke kerken door de loop der eeuwen heen, de grootste schuld dragen.

De religie, geloof, godsdienst als bron van haat en geweld, terwijl het toch juist bron van liefde, vrede en recht wil zijn? Godsdienst wil toch vooral mensendienst zijn? De grond zijn voor een menswaardig bestaan voor mensen met elkaar op Gods aarde?

Jezus zoekt steeds het gesprek met de mensen, die hem niet zien zitten en zijn verkondiging van het Koninkrijk van God afwijzen.

Het is intriest, dat met name de farizeeërs niet uitgaan van wat hen met Jezus en zijn verkondiging verbindt: het geloof in de God van Israël, die gericht is op bevrijding en verlossing en het geloof dat Wet en Profeten daarin de weg wijzen. In grote lijnen zijn zij het daarover eens. Maar waarom gaan ze dan uit van een tegenstelling. Zegt Jezus niet: ik ben niet gekomen om Wet en Profeten te niet te doen, maar juist om ze te vervullen, ze in vervulling te brengen. Maar desondanks zien ze in Jezus een aanval op de traditie, op de geloofstraditie..

Daarin weerspiegelt zich de tegenstelling die in de tijd dat Mattheus zijn Evangelie schrijft - zo rond 85 na Christus - al is ontstaan tussen de christelijke gemeente en de synagoge. Van verbinding is weinig sprake meer, het is regelrecht vijandschap. Vijandschap tussen broeders, die in dezelfde traditie wortelen en op een groot aantal punten heel dicht bij elkaar staan. Dat is triest. We weten allemaal hoe hard en ongenadig vijandschap in de familie kan doorwerken tot in de kleinste details. De kerk heeft daar in de loop van de geschiedenis helaas maar al te zeer aan meegewerkt en de evangeliën in die zin ook misbruikt.

Kun je van Jezus zeggen, dat hij open een eerlijk het gesprek met zijn broeders gezocht heeft om nader tot elkaar te komen en tot een vergelijk te komen. Van de kerk kun je dat niet zeggen. Te vaak heeft kerk gehandeld, zoals Mattheus beschrijft dat de Farizeeërs ten opzichte van Jezus handelen. De kerk heeft zich bepaald niet broederlijk/zusterlijk opgesteld. Pas na de tweede Wereldoorlog en de Shoa zie je een principiële en verandering en gaan de meeste christelijke kerken niet langer uit van de verschillen/ de tegenstelling, maar van een onlosmakelijke verbondenheid van kerke en synagoge.

Als Mattheus zijn evangelie schrijft merk je al dat de tegenstellingen zich beginnen toe te spitsen. En mogelijk beschrijft Mattheus de verhoudingen tussen Jezus en de Farizeeërs ook negatiever dan ze misschien feitelijk waren. Want als Markus eenzelfde ontmoeting tussen een Farizeese wetgeleerde en Jezus beschrijft, waarin het gaat over wat de kern van Wet en Profeten is, zijn Jezus en de Farizeeër het volmondig met elkaar eens. Als Mattheus zijn Evangelie 20 jaar later schrijft, beschrijft hij deze ontmoeting veel negatiever. Bij Mattheus is het geen gesprek meer, maar een poging Jezus op zijn woorden te pakken.

Voor zowel Jezus als de Farizeeërs zijn Wet en Profeten het hart van het geloof. Daarin komt God aan het licht, als de God wiens Naam luidt Ik-zal-er zijn, de God die mensen nabij wil zijn, hen wil oprichten uit de diepte van onrecht en onmenselijkheid en hen wil bevrijden voor een leven, waarin mensen met elkaar in alle menselijkheid tot hun recht komen. Die God komt aan het licht in de verhalen van Wet en Profeten. Daarin wijst deze God door zijn geboden de weg naar een dergelijke samenleving.

Daarin zijn Jezus en de Farizeeërs het eens. Waarom dan die vraag stellen : wat is het grootste gebod? En waarom is dat een verzoeking? Zeker, rabbijnenscholen gingen uiteen als het om de beantwoording van deze vraag ging. Want in het jodendom had men de wet verdeeld in 613 geboden ofwel 248 geboden (evenveel als het lichaam botten heeft) en 365 verboden (evenveel als alle dagen van het jaar). Deze ge- en verboden stonden in principe gewoon naast elkaar en betroffen alle facetten van leven en samenleven en je werd geacht ze alle te gehoorzamen. Daar was je alle dagen van je leven met heel je lijf en leden mee bezig.

Vragen naar wat het grootste gebod was, is eigenlijk een onmogelijke vraag. Het is zoets als de vraag naar wat je het belangrijkste in je leven vindt. Dat is ook niet in "één woord te zeggen. Het is als bij het invullen van een enquête, waarbij je als antwoord op een vraag maar één antwoord mag aankruisen, terwijl je eigenlijk meerdere antwoorden zou willen geven. Bovendien het antwoord is ook nooit abstract te geven, want het hangt ook vaak van de situatie af waarin je bevindt. De situatie bepaalt maar al te vaak wat op dat moment en in die situatie belangrijk is om te doen of niet te doen.

De verzoeking is hierin gelegen dat wanneer je één gebod noemt, een ander kan zeggen, waarom noem je niet dat of dat gebod. Dat wordt een eeuwig durende discussie, waar je nooit uitkomt.

Wel bestonden er binnen het jodendom verschillende samenvattingen: zo formuleren bepaalde rabbijnen bijvoorbeeld dat het gebod om een mensenleven te redden altijd voorrang heeft boven de andere geboden. Ook wordt wel als kern geformuleerd: wat u wilt, dat u geschiedt, doe dat ook een ander. Dat is een actievere positieve formulering van het ons bekende: wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Maar Jezus weigert een rangorde aan te brengen in Wet en Profeten. Hij gaat hier met zijn antwoord naar het hart van de zaak, de kern van het geloof. In al die geboden is de liefde tot God en de liefde tot de naaste de kern. Jezus gebruikt hierbij het beeld van een deur, die in zijn hengsels hangt. – jammer genoeg is dat weg vertaald - Zo hangt de hele wet aan die twee hengsels: liefde tot God en liefde tot de naaste.

In zijn antwoord verbindt hij God en mens in hun onverbreekelijke verbondenheid: God liefhebben kan niet zonder mensen liefhebben, God dienen is mensen dienen. Godsdienst is Mensendienst. Beide mag je nooit uit elkaar halen. God dienen zonder oog, oor en hart te hebben voor de mensen om je heen is wel mogelijk, maar dan haal je het hart uit het geloof in God.

Het gaat God juist om mens en wereld, om de redding en bevrijding tot een menswaardig bestaan, want God heeft mens en wereld lief. De liefde van God voor mens en wereld roept in ons de liefde tot God op en de liefde van God voor mens en wereld richt ons op de liefde tot de naaste. De liefde tot God vier je in de liturgie, gebed en meditatie en daarin wordt Gods liefde voor mens en wereld zichtbaar, voelbaar tastbaar en dat inspireert je tot liefde voor de naaste. En dat vervult ons leven.

Liefhebben doe je met hart en ziel en met verstand, dat wil zeggen: met alles wat je in je hebt, met heel je wezen. Liefhebben is ook niet zozeer een gevoel, maar vooral een daad van verbondenheid en betrokkenheid Het is respecteren, waarderen, enz. En je werkt er voortdurend aan, om dat invulling te geven.

God liefhebben is je met hart en ziel en verstand richten op God en op zijn woorden en je daardoor laten gezeggen. Zoals twee mensen elkaar in liefde tot hulp zijn, zo is in de relatie mens tot God, God onze Hulp.

Ook de naaste liefhebben is iets anders dan de ander lief vinden. Dat laat zich niet dwingen en dat is ook niet nodig. Nee, liefhebben is in dit verband respecteren waarderen van de ander als mens. In die zin moeten we ook de toevoeging 'als jezelf verstaan' Dat hoort bij naaste. Het gaat hier niet over liefde voor jezelf, om zelf liefde als bron voor naastenliefde. Natuurlijk het is belangrijk dat je jezelf ook lief hebt, dat je jezelf aanvaardt als de mens die je bent. Zelfrespect en gevoel van eigenwaarde is heel belangrijk en wezenlijk voor ons leven. Meer – of minderwaardigheidsgevoelens zijn zeer negatieve krachten in het leven. Het richt mensen te gronde. Dus gevoel van eigen waarde is belangrijk, maar daar gaat het hier niet om.

Naaste als jezelf betekent: de naaste is een mens als jij. De naaste is niet anders, niet meer of minder, maar een mens als jij. We staan tegenover God in dezelfde positie: we zijn zijn kinderen, broeders en zusters, medemensen van elkaar. De naaste liefhebben is de naaste als medemens erkennen en behandelen, tot zijn recht te laten komen als mens, want het is een mens als jij. In dat licht kan Jezus ook zeggen dat je de vijand moet liefhebben, dat wil zeggen ook de vijand moet je als mens behandelen.

De wetgeleerde doet er het zwijgen toe. Kennelijk kan hij het niet oneens zijn met Jezus uitleg. Maar dat wil hij/durft hij niet volmondig te erkennen. Zo blijft de erkenning in de lucht hangen.

In Jezus' leven komt de liefde tot God en de liefde tot de naaste samen. Hij dient God door mensen te dienen en laat zich daarin helemaal leiden door God. Alleen zo als dienaar wil Hij Messias zijn. Dat wordt in zijn liefde voor God en liefde voor de naaste zichtbaar.

En dat Messias-schap, wat dat inhoudt stelt Hij nu aan de orde. Hij vraagt de Farizeeën: wat denken jullie over de Messias? Van wie is Hij de zoon?

De Farizeeën geven het traditionele antwoord: zoon van David. Zij baseren zich daarvoor op de profeten, die vol hoop en verwachting uitzien naar een telg uit het geslacht van David, die in Israël koning zal worden, en het land recht en gerechtigheid zal verschaffen en in vrede en vreugde zal heersen. Die hoop en verwachting is levend in die dagen. En de titel 'Zoon van David' past bij die verwachting van een messiaanse koning.

De lezers van Mattheus weten dat hij in zijn Evangelie vanaf het begin die titel 'zoon van David' verbindt met Jezus van Nazareth. Al in de eerste regel wordt Jezus zoon van David genoemd. Zo verkondigt hij al vanaf het begin dat Jezus de langverwachte Messias is. Met Jezus wordt die aloude verwachting levend onder de mensen.

En Mattheus laat in zijn evangelie horen, hoe de mensen inderdaad Jezus gaan zien en erkennen als de Messias, als de verwachte zoon van David. Als Jezus Jeruzalem binnen trekt wordt hij door de massa als zoon van David begroet en als hij in de tempel optreedt en zich het lot van lammen en blinden aantrekt, zijn het de kinderen die hem bezingen als de zoon van David. Zo gonst rond Jezus de gelovige verwachting: is Hij de verwachte Messias?

Jazeker Hij is de langverwachte Messias. Hij is echter niet enkel de zoon van David. Hij is ook meer, veel meer in zijn diepe, intieme verbondenheid met God de HEER. Ja Hij is HEER. Hij is Gods liefde in levende lijve, Gods Genade in eigen persoon, de belichaming van Gods Gerechtigheid,

In Hem de HEER geeft God de HEER laten weten dat Hij ons niet los laat en niet laat vallen, maar dat HIJ de God van mensen is en blijft. In naam van die HEER worden wij geroepen om Hem te volgen en om God lief te hebben en de naaste als onszelf.

Dien elkaar dan in de liefde. Amen.